

SUVREMENI URED I SOFTWARE

Kupovinom samog hardwarea PC-a obavili ste samo pola posla. Engleska riječ hardware u prijevodu znači željezarija, gvožđurija i podrazumijeva materijalni dio PC-a. Drugi dio mnogo kreativniji i važniji je software i čine ga mnogi programi bez kojih niti jedno računalo, pa niti Vaše neće raditi. Ponekad i nije baš lako ovladati njima, pogotovo ako nema nitko da Vam pokaže. Naravno za djecu, uz igrice, nema problema, jer uče od svojih prijatelja. Za ostale, najlakše je da se upišu na neki tečaj, te da tamo nauče što ih interesira. Ali tema je mnogo, a svaki tečaj od 30 sati košta dosta. Ako nemate novaca, a imate viška vremena možete učiti i sami iz dosta jednostavnih i popularno pisanih knjižica. Za svaki od programa postoji i odgovarajuća knjiga. Za početnike, zgodni su 10 minutni vodiči za Windows, Office, Word, Excell, Outlook, Access, Power point, itd, čija cijena je 50 kn po komadu. Pisani su jasno i uz mnogo primjera, tako da zaista olakšavaju rad, a mogu naučiti nekim «cakama» i one iskusnije.

Što uopće prvo početi učiti. Što uopće jedno računalo treba imati od software-a.

OPERATIVNI SUSTAV

Prvo i osnovno je operativni sustav. To su po pravilu Microsoft Windows programi, koje isto tako morate kupiti, kao i bilo koju drugu robu. Danas su to Windowsi XP u verziji home i professional. Starije verzije su Windows Milenium i Windows 2000. Još starije su Windows 98 i Windows NT. Ima i još starijih, ali nadam se da na njima zaista nitko više ne radi. Windows XP je prvi operativni sistem na hrvatskom jeziku. Već je godinu i pol na tržištu. Hrvatska je prepoznata od strane Microsofta, koji je uložio ogroman trud i energiju i naravno novac za taj projekt. Sada je mnogim korisnicima računala, koji ne stoje dobro sa poznavanjem engleskog jezika, umnogome olakšan rad.

Kod izbora Windowsa, treba znati da Microsoft nudi uvijek dva paketa programa. Jedan za kućne korisnike i male urede. Drugi je za srednje i veće korisnike, koji rade u mrežnom okruženju i gdje se zahtijeva mnogo veća pouzdanost. To znači da su oni prvenstveno za firme i sustave koje imaju više kompjutora, koji su međusobno povezani. Naravno da razlika između HOME i PROFESSIONAL verzije nije samo u tome. Kada već govorimo o razlikama između ta dva produkta recimo da postoji i razlika u cijeni. Professional verzija je skuplja 60% od Home verzije u OEM varijanti. Logično, jer nudi više od Home verzije.

Što znači OEM? To je oznaka za proizvode, koji se isporučuju firmama koje sklapaju računala, te su takvi proizvodi mnogo jeftiniji. U principu OEM proizvode biste mogli kupiti samo kada kupujete novo računalo. Cijeneći finansijsku snagu pojedinca i firmi na hrvatskom tržištu, Microsoft je u cilju lakše legalizacije software, ponudio jednu malu pogodnost za kupce operativnog sistema. Moguće ga je kupiti i uz bilo koju hardware komponentu računala (osim periferije). Znači ako dograđujete računalo memorijom ili hard diskom, mijenjate kućište ili procesor iskoristite priliku pa legalizirajte svoje Windows. Ovo je postao i najlakši i najbrži način legalizacije operativnog sistema, koga koristi ogroman broj firmi i pojedinaca. Još jedna dobra stvar je ta, da iako radite sa Windows 98, možete kupiti Windows XP i pokriti licencu, a vremenom preći na noviju verziju.

Recimo još da kupljena licenca za jedno računalo, vrijedi ISKLJUČIVO samo za jedno računalo. Znači ne smijete ju instalirati na dva ili više računala. Sa Windpws XP to čak nećete moći ni učiniti, niti da hoćete duže od 30 dana. Proces aktivacije koji morate obaviti, odvija se preko Interneta ili na direktni Microsoftov besplatni broj 0800 300-300. Ovo ne važi za korporativne licence.

Loša strana svih OEM proizvoda, pa tako i Windowsa je da vrijede samo uz jedno računalo uz koje su kupljena i to dok je ono u životu. To znači da za nekoliko godina kada budete mijenjali računalo morate uzeti i novi operativni sistem. Netko će reći strašno. Ali kad bolje pogledate svoje 6 godina staro računalo i na njemu Windows 98, zar bi netko danas kupio novi Pentium 4 i stavio na njega prastari operativni sistem. Vjerojatno ne biste našli niti drivere za komponente, koji bi radili u njemu korektno. Gotovo ništa od novog softwarea ne bi radilo kako treba. Pa onda niste trebali niti kupovati novi kompjuter. Znači neka Vas ne brine što će OEM operativni sistem trajati koliko i Vaše računalo. Kada kupite novo računalo, logično je kupiti ćete i najnoviji operativni sistem.

Ne zaboravite instalirati i Windows service pack2, koji je izašao prije nekog vremena. To su takozvane zatrpe, odnosno poboljšanja, koje je Microsoft dodao prvobitnom operativnom programu. Podrazumijeva se da ste instalirali i service pack 1 koji je već duže vrijeme prisutan. Zatrpe su bespaltne.

Postoji i besplatna verzija Linux operativnog sustava, s kojom se nećete baš puno usrećiti. Kao poslovno rješenje je posebno veoma upitno. Da bi ga koristili morate u najmanju ruku biti dobar hacker. Mnogo toga pod njim neće raditi. Međutim broj korisnika koji ga koriste u svijetu raste.

Apple računala koriste svoj operativni sistem MAC OS. Ovih računala je veoma malo kod nas, iako u svijetu postoji veliki broj korisnika. Kod nas ga gotovo isključivo koriste grafičari. Dobra stvar je što za njih ne trebate antivirusnu zaštitu, jer gotovo nema opasnih virusa.

OFFICE

Sljedeći korak je da PC koristite kao pisaču mašinu, tj da na njoj pišete dopise, pisma, seminarske radove i drugo. U okviru Windowsa postoji program WordPad, koji Vam može poslužiti za to. Naravno, svi

koji će ozbiljnije htjeti raditi na tu temu brzo će htjeti pisati u WORD-u , koji nudi mnogo više mogućnosti. Word se može kupiti, kada se kupy programski paket Microsoft Offica 2003. Ovo je retail verzija, koja se može kupiti nevezano za kupovinu računala. To je neovisan programski paket namijenjen gotovo svakom korisniku. I ovaj proizvod je preveden na hrvatski jezik. Rad sa njim je pojednostavljen, čime se povećava učinkovitost i olakšava stvaranje i razmjena podataka. Sve je to veoma približeno Internetu. Pogledajmo koje sve alate sadrži ovaj program u professional verziji.

WORD 2003 je program za pisanje i obradu teksta, potreban svakome. Omogućava pored teksta da ubacite i slike, dijagrame, logotipe, zaglavja i još mnogo toga. Idealan za slanje jednog dopisa na više adresa iz neke baze podataka.

EXCEL 2003 je tablični kalkulator, koji Vam omogućava lako i brzo računanje između mnoštva podataka, smještenih u tablice. Isto tako nudi i mogućnost analiziranja podataka i njihovo predstavljanje putem grafikona. Neophodan svakom uredi.

OUTLOOK 2003 zamjenjuje klasične rokovnike i nudi Vam mogućnost vođenja na PC-u svojih obveza, sastanaka i zadataka, kao i razmjenu elektronske pošte, bilo putem Interneta, bilo putem interne mreže u firmi. Omogućava brzu i jednostavnu razmjenu informacija svih korisnika. Poželjan i gotovo neophodan u svakom uredu.

POWERPOINT 2003 je osnovni program za kreiranje grafičkih prezentacija, koje jednostavno koristite na svom računalu, multimedijalnom projektoru ili šaljete putem e-maila. Neophodan svakome, tko nešto prodaje i nudi. Vrijeme pisanja kredom ili flomasterima na pločama je iza nas.

ACCESS 2003 je baza podataka i alat za pohranu, organiziranje i razmjenu informacija.

PUBLISHER 2003 je program za izradu prospekata, kalendara, vizitki, ali isto tako i web stranica. Potreban, ali ima dosta i drugih programa slične namjene, pa se ne može reći da je nezamjenjiv, kao Word i Excel.

Za programere postoji još i naprednije Enterprise verzija, ali ona zaista treba samo rijetkim. Ali zato se mogu kupiti neke druge verzije mnogo povoljnije. Doduše bez nekih manje važnih dijelova.

Najnovija retail verzija je namijenjena studentima i učenicima i kućnim korisnicima. Microsoft je osjetio, da je vrijeme, da se dosta povoljnije ponudi Student and Teacher verzija za svega 1200 kuna. U njoj nema samo Accessa. Ne mogu je koristiti firme. Čak i ako je kupite, ne smijete je koristiti u uredima i u slučaju kontrole tretira se kao da nemate legalnu licencu. Ali zato možete uz novo računalu kupiti Small business editione (SBE). Ovaj paket košta 2400 kuna. Najjeftinija je BASIC verzija, koja sadrži Word, Excel i Outlook. Većini više nego dovoljna. Cijena 1800 kuna, samo u OEM-u. Ako Vam je i to preskupo, a treba Vam samo Word, onda uzmite Microsoft Works suite 2005 čija je cijena oko 600 kn i koji sadrži 6 veoma zanimljivih i korisnih programa. Pored Worda sadrži još Works, gdje između ostalog, možete raditi tabele, proračune, grafikone (ne tako moćno kao u EXCEL-u, ali dovoljno za početak). Money je program za novčane transakcije, vođenje kućnog budžeta. Tu su još Publisher i Encarta sa mnogo zanimljivih podataka. Naravno da biste bili organizirani postoji Kalendar (Outlook) u kojem možete voditi Vaše sastanke, zadatke, planirati svoje aktivnosti mnogo unaprijed i sa sigurnošću znati da će Vas Vaš PC uredno na sve to podsjetiti, kada dođe vrijeme. Svima onima koji planiraju kupiti računalo, toplo preporučam, da uzmu makar ovaj programski paket, jer zaista ima toliko mnogo korisnih stvari u njemu, a sigurno Vam neće biti dosadno, dok sve ne otkrijete. Kada ovo naučite koristiti, čeka Vas dalje bezbroj novih izazova i programa koji svakim danom se pojavljuju i usavršavaju.

PIRATI

Recimo još nešto o crnom softwareu. Hrvatska je potpisnica međunarodnih konvencija o korištenju nelegalnog piratskog softwarea. Stoga je donijela i zakon o zaštiti autorskih prava, kojim se štite i proizvođači programa i kažnjavaju pirati. A pirati su svi oni koji koriste program, koji nisu kupili i za koji nemaju odgovarajuću licencu, odnosno certifikat. Za one koji misle da su pametniji od zakona, treba reći da postoje i razne kaznene mjere. Kada se netko uhvati u tome, slijedi oduzimanje računala, novčana kazna i kazna zatvora od jedne do pet godina zatvora. Kontrolu vrše u sklopu redovnih posjeta razne inspekcije Republike Hrvatske, a postoji i ogrank na međunarodne organizacije za suzbijanje piratskog softwarea BSA, koja vrši istraživanja i kojoj se može anonimno prijaviti pirat.

Kako je Microsoftova promotivna akcija u tijeku i pri kraju, kupovinom OEM software Windowsa i Officea mogu se osvojiti i vrijedne nagrade, a najprimamljivije su putovanja na Kubu.

ANTIVIRUSNI PROGRAMI

Veliku opasnost za računala jesu virusi. Internet je sve prisutniji, a upravo on je idealan medij za širenje virusa. Što sve virus može uraditi ne možete niti zamisliti. Šteta se ne ograničava samo na jedno računalo. Ogoromnom brzinom se širi i na druga računala unutar mreže poduzeća, ali isto tako i putem Interneta napada poslovne partnera i sve adrese koje se nalaze u imenicima zaraženog računala. Virus može stići i putem diskete, CD-a i nekog drugog medija. Tu opet jedino rješenje je antivirusni program. Rješenje nije da od prijatelja uzmete neku staru verziju antivirusnog programa i instalirate na računalo. Svakim danom javljaju se novi i novi virusi. Sa kupljenom licencom, možete podesiti Vaše računalo da automatski vrši skidanje sa web stranice proizvođača antivirusnog softwarea nove zaštite. Neka taj period

bude dovoljno često, kako ne biste dobili virus, za kojeg postoji zašita, ali je Vi niste skinuli. Znači makar jednom tjedno, a možda i češće.

Internet provideri u Hrvatskoj su uvidjeli opasnog od virusa, i na svoje servere su stavili određenu zaštitu, kako bi spriječili njihovo širenje. Ali to još nije dovoljno. Pored virusa, potrebno se zaštititi i od agresivnih Internet stranica, koji Vam smještaju kolačice i usporavaju rad računala. Kada se toliko namnože, mogu Vam stalno rušiti sistem i smrzavati računalo. Također problem je i neželjena pošta, koji mnogi šalju ne vodeći računa, da li je želite primati. Ovo posebno ako posjetite kakvu sex stranicu i prijavite se i ostavite svoju e-mail adresu. Znači potrebna Vam je i **antispam zaštita**. Treća stvar sve potrebnija je **firewall ili vatroxid**. On spriječava hackerke da putem Interneta uđu u Vaše računalo i od tamo ukradu dragocjene podatke ili ih unište. Ovo ne rade samo hackeri, već organizirano i neke velike kompanije, koje na taj način dolaze do podataka konkurenčije.

Antivirusni programi se mogu kupiti za pojedinačna računala, ali također i za cijelu mrežu. U tom slučaju zaštita se odnosi i na server i sve radne stancе. Uvijek je bolje imati takvo rješenje za mrežu, nego npr. 10 pojedinačnih licenci za jedno računalo.

BACKUP SOFTWARE

Kako je ova tema bila obrađena u kolovozu, recimo samo da je backup ili spašavanje podataka, jedna od obaveznih stvari koje morate uraditi ili živjeti sa rizikom da izgubite sve podatke. Tko je to jednom doživio, više ne žali novac za pouzdan backup. Problem često nije tako lako rješiv niti kada imate backup kopiju. Nju trebate ponovo staviti na računalo. I tu nastaju problemi. Često se to radi veoma dugo, ručno i neki se podaci možda niti ne vrate, jer jednostavno ste zaboravili da postoje. Zato služi backup software, koji uredno vodi sve što imate na računalu, pa kada trebate vratiti izgubljeno, on sve to i vrati. I to veoma brzo i gotovo bez ikakvog Vašeg posredovanja. Velike i srednje firme, ne bi trebale moći zamisliti svoje djelovanje bez takvog softwarea.

Najpoznatiji takav software je Veritas. Podaci govore da među 100 najvećih korporacija u svijetu 98% koristi baš njega. Međutim tu su i rješenja za ne tako velike firme.

KNJIGOVODSTVENI PROGRAMI

Naravno da bilo kakvo poduzeće mora imate nekakav knjigovodstveni program, za fakturiranje, vođenje glavne knjige, salda-konti, stanje skladišta i zaliha, obračun plaće, vođenje osnovnih sredstava i svega ostalog. Mnoge hrvatske firme razvile su takve programe i oni su u širokoj uporabi. Neki su više, neki manje uspješni, neki su za male, neki za velike firme. Još uvijek neki rade pod DOS operativnim sustavom, što ne služi na čast tim programerima, jer su očigledno prespavali desetak godina.

Zanimljivo je da u svijetu postoji nekoliko velikih tvrtki koje se bave samo takvim programima. Rade pod raznim okruženjima, tako da se svi ne mogu koristiti pod Windows platformama. Trend je da se izvrši unifikacija podataka, u cilju laže razmjene, kod naručivanja roba, plaćanja, isporuka i slično. To se opet može jedino ako se koriste isti programi. Mnoge velike kompanije se stoga odlučuju za takav software, kojeg nameću i svojim manjim poslovnim partnerima, pa čak i kupcima.

U Europi je jedan od najpoznatijih Navision. Pogodite čiji od prošle godine. Od Microsofta, naravno. Ako nešto dobro ima u svijetu, najlakše je kupiti cijelu firmu i ubaciti u svoj program. Razvoj sopstvenoga bi predugo trajao i vjerojatno ne bi bio tako jeftin, a uz to, tu su tisuće i tisuće već prisutnih korisnika. Zašto ovdje ističem baš Navision. Prvo znam već nekoliko uspješnih hrvatskih tvrtki koje ga koriste. Drugo, kada se Microsoft nečega uhvati to postaje standard. Da li se još netko sjeća Netscape navigadora za surfanje po Internetu. Danas svi surfamo sa Internet explorerom od Microsofta. Da li se još netko sjeća Word Perfecta ili nekog drugog tekstoprocesora koji se modao tada kupiti. Svi danas pišemo u Wordu. Microsoft office je postao standard iako postoje i besplatni takvi programi. Ali možete ih koristiti sami za sebe. Ako trebate poslati takav dopis e-mailom, gotovo sigurno, da ga na drugoj strani neće moći otvoriti. Ili ako hoće, neke stvari u tekstu će nedostajati ili biti na pogrešnom mjestu. Zbog toga vjerujem da će sličnu sudbinu doživjeti i Navision. Postati će standard. Tim više što mogu ga prodavati i instalirati samo partneri koji su prošli posebnu obuku. Uostalom tako je i za sve ostalo kod Microsofta.

ZIMMER FREI

Dobro poznat izraz u ovom slučaju postao je i naziv jednog veoma zanimljivog programa. Nastao je iz potrebe u jednoj maloj informatičkoj firmi iz Opatije. Tvorac programa, po struci informatičar, ugradio je u njega vlastito 30-godišnje iskustvo u iznajmljivanju soba turistima. Namijenjen je isključivo privatnim iznajmljivačima. On pruža mogućnost da se potpuno osamostalite (ili u obimu kojeg sami odaberete), tj. da za vaše goste sami izvršite rezervaciju, prijavu i na kraju napravite račun i uplatnice. Gosti očekuju od Vas da budete na razini ozbiljnog i suvremenog iznajmljivača. Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti propisuje potpuno ravnopravne uvijete za slučaj da iznajmljivač izravno iznajmljuje ili iznajmljuje posredstvom turističke agencije.

Što program "Zimmer frei" sadrži? Podatke o iznajmljivaču i njegovim smještajnim kapacitetima, cjenike, najave i rezervacije, prijavu gosta (i slanje podataka **putem Interneta** u MUP i TZ), izradu i

kontrolu računa, ispis uplatnica za poreze i doprinose, adresar gostiju, statistiku (noćenja, knjiga gostiju...), parametre za obračun i ispis, sve šifarnike, servisne programe (za arhiviranje podataka, prelazak na slijedeću godinu...), detaljna uputstva za vrlo jednostavnu instalaciju i uporabu programa, kompletne zakonske osnove za iznajmljivače, dodatne informacije o svoj ostaloj opremi vezanoj za iznajmljivanje.

Razvojem Interneta praksa je pokazala da veliki broj gostiju želi direktno iznajmiti sobu ili apartman, bez posredovanja agencija. Za takve goste privatni iznajmljivači soba koristeći ovaj jednostavni program ostvaruju sljedeće prednosti:

- mogućnost jednostavnog i preglednog praćenja najava i rezervacija gostiju, te brzog uvida u stanje slobodnih termina za pojedine sobe i apartmane
- uštedu vremena jer ne morate više odlaziti u agenciju zbog prijave jer gosta, već prijavljujete sami iz svoje kuće u bilo koje doba dana ili noći, a Vama ostaje iznos za prijavu gosta
- ne morate više odlaziti u agenciju zbog obračuna, a Vama ostaje provizija koju ste dosad plaćali agenciji (iako su gosti bili Vaši)
- ne možete više pogriješiti u obračunu jer se račun za gosta radi automatski
- kad Vam agencija pošalje gosta, možete sami napraviti račun (ili provjeriti račun agencije)
- imate stalni uvid u razne evidencije, preglede, liste, statistike ...
- ostaje Vam više vremena kojeg možete posvetiti gostu
- tijekom godine možete kontrolirati svoje troškove

Program sam sebe otplaćuje već prve godine. Pogledajmo statistiku. Prosječni iznajmljivač ima 5-10 ležaja uz popunjenoš od 30-60 dana, uz prosjek boravka gosta od 5-7 dana. To znači da ste imali oko 300 noćenja ostvarenih sa 50 gostiju. Neka Vam je agencija poslala svakog trećeg ili četvrtog gosta, a prosječna cijena je 12 Eur/dan. Ako radite sami ostaje Vam od prijave $7 \text{ kn} \times 50 \text{ osoba} = 350,00 \text{ kn}$ + agencijska provizija (5%) samo za vaše goste $5 \text{ kn} \times 200 \text{ noćenja} = 1.000,00 \text{ kn}$. Ukupno ušteda je 1350 kn.

Već iz ove prve uštede na (prosječnom uzorku) isplatili ste si program "Zimmer frei".

Moguće je voditi do 10 objekata za iznajmljivača (malo tko ima više od toga) sa neograničenim brojem soba ili apartmana.

Činjenica je da će sve manji broj gostiju odlaziti na odmor da bi tek po dolasku tražili slobodni smještaj. Zašto i bi kad imaju sve više mogućnosti da iz svog doma na miru vide gdje i pod kojim uvijetima im se nudi smještaj za njihov odmor i da ga na vrijeme rezerviraju. To im omogućuje Internet.

Oni iznajmljivači koji su svjesni toga već odavno putem Interneta oglašavaju svoje kapacitete te primaju najave i rezervacije. Neovisno o tome, ako još niste napravili svoju Internet stranicu, predlažemo Vam da to učinite (jer danas je to vrlo povoljno), a na taj će način biti korak ispred onih koji još nisu na Internetu, ili u najmanju ruku ravноправni sa onima koji su to već učinili.

Tu su još i mnogi drugi specijalistički programi i koji se koriste u raznim specijalističkim uredima, kao grafička priprema, web dizajn, projektiranje itd. ali njima toliko.